

Список використаної літератури

1. Баєв Б.Ф. Психологічне вивчення учнів /Б.Ф.Баєв.– К.: Радянська школа, 1977. –108 с.
2. Басова Н.В. Педагогика и практическая психология / Н.В.Басова. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 416 с.
3. Кондрашихина О.А. Дифференциальная психология /О.А.Кондрашихина: учеб.пос. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
4. Лучинин А.С. Психодиагностика: Конспект лекций /А.С.Лучинин.–Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 256 с.
5. Основы педагогического мастерства: учеб.пособие для пед. спец. высш. учеб. заведений /И.А.Зязюна, И.Ф.Кривонос, Н.Н.Тарасевич [и др.]; под ред. И.А.Зязюна. – М.: Просвещение, 1989.– 302 с.
6. Сєдих К. В. Основи загальної психології : курс лекцій для студентів медичних вузів / К. В. Сєдих, Т. О. Лещенко. – Полтава, 2000. – 98 с.
7. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология /Л.Д.Столяренко.–Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 544 с.
8. Ярошевский М.Г. История психологии /М.Г.Ярошевский. –3-е изд., дораб. – М.: Мысль, 1985. – 575 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ БІЛІНГВАЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ І МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ: ВЛАСНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Ткаченко О.В., Федотенкова Н.М., Джафарі Р., Сартіні Х.Н.

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава; м.Тегеран, Іран

Білінгвальність – це важливий аспект сучасного життя, зокрема студентів, бо за умов Болонської системи відбувається широкий обмін студентами між країнами. Необхідно запобігати культурному шоку й забезпечувати максимальну культурну адаптацію студентів-іноземців.

Ключові слова: білінгвальність, педагогіка, студенти-іноземці, адаптація.

Bilingualism represents an important aspect of a modern life, in particular students, because there is exists students vast exchange between the countries under the Bologna system conditions. It is necessary to prevent cultural shock and ensure maximum cultural adaptation of foreign students in Ukraine.

Keywords: bilingualism, pedagogy, students-foreigners, adaptation.

Освітній процес в Україні й інших країнах уже багато років характеризується інтенсивним обміном студентами, особливо після запровадження Болонської системи навчання, яка розширила горизонти обміну студентами й водночас поставила завдання максимального покращення освіти, щоб студенти в майбутньому були працеспроможними не лише у своїй рідній країні, а й за її межами. Створюється освітня парадигма підготовки іноземних студентів у закладах вищої медичної освіти [2;3].

Адаптація іноземних студентів (соціальна, зокрема мовна) починається на підготовчому відділенні. Викладачі користуються англійськими, франкомовними, арабськими і перськими словниками, допомагають оволодіти необхідною біологічною лексикою під час практичних занять, створюють спеціальні тематичні таблички кількома мовами в навчальних посібниках для аудиторної й позааудиторної роботи [1], використовують особливі підходи до формування навичок письмової мови, проводять курси російської й української мов, а також цікаві екскурсії містами, культурними й історичними пам'ятками України. На сучасному етапі в УМСА працює підготовче відділення українською, російською й англійською мовами.

Багато уваги звертаємо на самостійну роботу студентів-іноземців при вивченні української мови в УМСА на початкових курсах в академії. Студенти з Йорданії після українськомовного підготовчого відділення навчаються в українськомовних групах, одиниці не витримують і переводяться до англійськомовних груп. Спілкуючись із викладачами різних кафедр, чуємо про гостру проблему сприйняття на слух матеріалу з можливістю законспектувати. Вона є і для іноземців російськомовних груп, а в українськомовних для цієї групи арабських студентів вона значно складніша. Використовуються мобільні й інші перекладачі та словники, деякі викладачі говорять про те, що залишаються з такими студентами після пар, перекладають, якщо не англійською (що корисно їм і значно спрощує сприйняття навчального матеріалу), то хоча б російською мовою. Студенти з такими викладачами в позаурочний час записують матеріал кількома мовами із синхронними перекладом або опрацьовують тему в присутності викладача, використовуючи перекладачі, й консультуються з незрозумілих моментів. Іноді такі йорданські студенти беруть російськомовні чи англійськомовні методичні розробки з тієї чи іншої теми в лаборантській кімнаті, опрацьовують їх у присутності викладача в позаурочний час чи фотографують (роблять ксерокопії) і опрацьовують дома. Таких викладачів, на жаль, мало.

На кафедрі фізіології дозволяється іноді (у найважчих випадках) писати студентам-іноземцям у російськомовних групах арабською, китайською, англійською, французькою, аби тільки в них був матеріал. Неодноразово бачили, як писали стовпчиком або через дуже великі проміжки, щоб потім дома написати або дослівний переклад, або перекласти невідомі слова. Були випадки, коли студенти просили знайти добрі мультимедійні презентації з тем, а потім дома також опрацьовували їх білінгвально. На кафедрі фізіології за необхідності перекладається матеріал англійською та/або французькою мовами на парі, дається франкомовний матеріал у зошитах, через Інтернет або на USB-носії для студентів із Марокко і Тунісу.

А який досвід мають іноземні країни?

У «Крок 1, 2», який іранські студенти-медики мають скласти в Ірані після 2-5/6 курсу навчання в іншій країні, багато арабських термінів. Кількість тестів стала (200), вони відомі студентам і не змінюються, але є проблема поганого володіння арабською для них, що значно ускладнює процес складання іспиту. Існує когнітивне навантаження на білінгвала в порівнянні з монолінгвалом, незважаючи на мови, які використовуються [5]. Наприклад, в Ірані багато азарі-фарсі білінгвалів. Фарсі вивчають не лише в Ірані [8]. Мовні матеріали з вивчення фарсі в Ірані

включають підручники з навичок читання і письма, підручники окремих викладачів, книгу з педагогічних прийомів із вивчення фарсі, книгу з навчаючих навичок, численні педагогічні журнали, фільми, касети і компакт-диски. У Пакистані – підручники, флеш-карти, картинки, касети і слайди. Підручники, картинки, слайди, постери, географічні карти, лабораторії й бібліотеки використовуються в Афганістані й Таджикистані як навчальні матеріали з вивчення фарсі. Чимала увага приділяється вивченню Корану арабською й пошуку еквівалентів перською мовою [14], зокрема, щоб спонукати до вивчення арабської, тому що вважається, що багато іранців не бажають вивчати арабську мову. В Ірані взагалі велика увага приділяється вивченню педагогіки мовлення (принципам викладання розмовної мови) [11], яка може спонукати студентів до запланованих цілей і ліквідувати мовні бар'єри. Арабську граматику (морфологію й синтаксис) вважають чи не найважливішим курсом для студентів, які вивчають перську мову і літературу [9]. Широко використовується оволодіння навичками критичного мислення при опрацюванні неадаптованих арабських текстів серед арабських студентів, які вивчають перську мову і літературу [6]. Згідно з опитуванням, проведеним в іранських університетах, де вивчають арабську мову, аналітичне навчання з використанням авторитетно-орієнтованих засобів належить до найбільш розповсюджених стилів навчання, а найулюбленішими серед студентів є комунікативне і конкретне навчання [12]. Мислення перською мовою та написання арабською інтенсифікує «інтерференцію» [7]. Мислення однією мовою і необхідність писати й розмовляти іншою характерне для різноманітних мовних сполучень у білінгвалів (російсько-українська і навпаки, російсько-англійська і навпаки і т.ін.). Така інтерференція частіше спостерігається на початковому етапі оволодіння тією чи іншою іноземною мовою.

96% опитаних у Саудівській Аравії вважають англійську мову важливішою для спілкування, ніж арабську [4]. Вірування людей упродовж 10-12-тижневого періоду навчання за кордоном можуть змінюватися, і ці зміни можуть впливати на вивчення тієї чи іншої іноземної мови, як демонструють дані, отримані, зокрема, в японських студентів і китайських мігрантів, які вивчають англійську мову в Новій Зеландії [15]. Проводяться дослідження розміру словникового запасу, базових характеристик, навичок читання при вивченні англійської мови іноземними студентами, наприклад, корейськими в США [13], а також азійських мов, зокрема арабської [10]. Досить гострою проблемою білінгвізму є збереження, розвиток і викладання мов національних меншин у різних кутках земної кулі, вивчаються і порівнюються причини й мотиви вивчення студентами рідкісних і поширених мов Землі й навіть створено журнал національної ради з вивчення мов, які викладаються найменше.

Отже, двома важливими завданнями будь-якого закладу вищої освіти для оптимального розвитку іноземних студентів є, з одного боку важливість збереження їхньої національної ідентичності, а з іншого – запобігання й усунення так званого культурного шоку і створення максимальних умов для культурної адаптації [16].

Список використаної літератури

1. Богиня Л.В. Самостоятельная работа как один из важных факторов подготовки иностранных студентов подготовительно-го отделения к обучению в ВУЗе //Л.В.Богиня, Т.В.Савицкая, Л.В.Трусова //Світ медицини та біології.–2013.– №2(37). – С.23-25.
2. Волошина Л.І. Освітня парадигма підготовки іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах //Л.І.Волошина //Світ медицини та біології.– 2013.– №2(37).– С.40-42.
3. Лещенко Т. О. Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко // Мова. Свідомість. Концепт : зб. наук. статей / відп. ред. О. Г. Хомчак. – Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. – С. 250-253.
4. Al-Jarf R. The Impact of English as an International Language (EIL) upon Arabic in Saudi Arabia //R.Al-Jarf //Asian EFL Journal.-2008 Dec.-Vol.10, N.4: Conference Proceedings "Innovation and Tradition in ELT in the New Millenium".–P.193-210.
5. Arbabi S. Bilingual effect on cognition: a study on Azari-Farsi bilinguals / S.Arbabi, S.Sharifi, A.Mashhadi //Foreign language research Journal (Pazhuhesh-e Zabanha-ye Khareji). – Spring-Summer, 2014. –Vol.3, N.1. –P.1-18.
6. Esmaili S. An investigation the effect of critical thinking skills on reading comprehension of literary Arabic texts among Iranian language and literature Arabic students /S.Esmaili, I. Motaghizadeh //Language related research (comparative language and literature research). – May-June-July,2017. –Vol.8, N.2(37). –P.101-125.
7. Ganji N. Examining and analyzing the effects of Persian language "interference" on Arabic writing: a case in Persian university students /N.Ganji, M.Jalaei Peykani //Journal of the Iranian Association of Arabic language and literature. –Fall 2008 –Winter 2009. –Vol.4, N.10.–P.77-99.
8. Ghasem Pour M.H. A study on the characteristics of national language curriculum in Farsi Speaking countries /H.M.Ghasem Pour, B.Rowshan, A.Mohammadi //Journal of Educational Innovations. – Winter 2011.–Vol.9, N.36.–P.7-28.
9. Haidari M. An evaluation of the extent of "teaching strategies application" and textbook quality" in Arabic grammar teaching to the MA students of Persian language and literature /M.Haidari, A.Hakim //University textbooks, research and writing. – Spring 2014. – Vol.18, N.32. –P.49-72.
10. Husseinali G. Who is studying Arabic and why? A survey of Arabic students' orientations at a major University /G.Husseinali //Foreign Languages Annals. –2006.–Vol.39, N.3.– P.395-412.
11. Mohammadi Rakati D. Arabic language and literature students and university teachers' perspectives towards principles of communicative language teaching /D.Mohammadi Rakati, I.Mottaqi Zadeh, E.Forouzandeh, M.Fekri //Research in Arabic language and literature. – Fall 2014-Winter 2015.–N.11.–P.93-107.
12. Mohammadi Rakati D. Common and preferred learning styles of Arabic language and literature students in Iranian universities /D.Mohammadi Rakati. I.Motaghizadeh, E.Forouzandeh, M.Fekri //Journal of studies in the humanities.–2015.–Vol.21, N.2.–P.67-85.
13. Nolan W. Vocabulary Size, Background Characteristics, and Reading Skill of Korean Intensive English Students //W.Nolan //Asian EFL Journal.–2008 Dec.–Vol.10, N.4: Conference Proceedings "Innovation and Tradition in ELT in the New Millenium".–P.26-58.
14. Razavi S.M. A study on Koran proverbs and their equivalents in Farsi //M.S.Razavi //Studies of literary criticism (Literary Research).–Spring 2011.–N.22.–P.103-132.
15. Rod E. Learner Beliefs and Language Learning //E.Rod //Asian EFL Journal.–2008 Dec.–Vol.10, N.4: Conference Proceedings "Innovation and Tradition in ELT in the New Millenium".–P.7-25.
16. Zhou Y. Theoretical Models of Culture Shock and Adaptation in International Students in Higher Education //Y.Zhou, D.Jindal-Snape, K.Tapping, J.Todman //Studies in Higher Education.–2008.–Vol.33, N.1.– P.63-75.